

EESTI KUNSTIAKADEEMIA
Kunstikultuuri teaduskond
Muinsuskaitse ja restaureerimise osakond

Janar Tiidermann

EIKLA MÕISAHOONE

Saaremaa, Kaarma vald
Koidula küla

2008/2009. õ-a.
Arhitektuuri konserveerimise ja restaureerimise
täiendkoolituskursuse lõputöö

Kuressaare 2009

Autorideklaratsioon

Kinnitan, et olen koostanud antud lõputöö iseseisvalt ning seda ei ole kellegi teise poolt varem kaitsmisele esitatud.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, olulised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on töös viidatud.

„ ” 2009. a.

.....
(allkiri)

Töö vastab kehtivatele nõuetele ja lubatud kaitsmisele:

„ ” 200... a.

.....

Kaitstud hindele:

.....

„ ” 200... a.

.....

Sisukord:

1	Sissejuhatus	6
2	Eikla mõis. Ülevaade hoone ajaloost. Omanikud.....	6
3	Ajalooline ülevaade hoone ajaloost. Asendiplaaniline lahendus. Haljastus.....	8
4	Hinnang objekti muinsuskaitsele- ja kultuuriloolisele väärtusele seostatuna lähiümbrusega ning selle ajalooga.....	8
5	Hoone konstruktsioonide kirjeldus.....	9
5.1	Vundamendid	9
5.1.1	Olemasolev olukord.....	10
5.1.2	Kahjustuste analüüs ja likvideerimine.....	10
5.2	Hoone sise ja välisseinad.....	10
5.2.1	Olemasolev olukord.....	11
5.2.2	Kahjustuste analüüs ja likvideerimine.....	11
5.3	Fassaad	12
5.3.1	Olemasolev olukord.....	12
5.3.2	Kahjustuste analüüs ja likvideerimine.....	13
5.4	Vahelaed.....	13
5.4.1	Olemasolev olukord.....	12
5.4.2	Kahjustuste analüüs ja likvideerimine.....	14
5.5	Katus.....	14
5.5.1	Olemasolev olukord.....	15
5.5.2	Kahjustuste analüüs ja likvideerimine.....	15
5.6	Korstnad	16
5.6.1	Olemasolev olukord.....	16
5.6.2	Kahjustuste analüüs ja likvideerimine.....	16
5.7	Ahjud, pliigid, soojamüürid.....	17
5.7.1	Olemasolev olukord.....	17
5.7.2	Kahjustuste analüüs ja likvideerimine.....	17
5.8	Aknad	17
5.8.1	Olemasolev olukord.....	18
5.8.2	Kahjustuste analüüs ja likvideerimine.....	19
5.9	Uksed.....	20
5.9.1	Välisüksed	20

5.9.2	Siseuste olemasolev olukord	20
5.9.3	Kahjustuste analüüs ja likvideerimine	20
5.10	Laed	21
5.10.1	Olemas olev olukord.....	21
5.10.2	Kahjustuste analüüs ja likvideerimine	21
5.11	Seinte viimistlus	22
5.11.1	Olemasolev olukord.....	22
5.11.2	Kahjustuste analüüs ja likvideerimine	22
5.12	Trepid	23
5.12.1	Olemasolev olukord.....	23
5.12.2	Kahjustuste analüüs ja likvideerimine	24
5.13	Kelder	24
5.13.1	Olemasolev olukord.....	24
5.13.2	Kahjustuste analüüs ja likvideerimine	24
6	KOKKUVÕTE	25
7	Kasutatud materjalid.....	26
Lisa nr.1	Asendiplaan	27
Lisa nr.2	Krundiplaan	28
Lisa nr.3	Inventariseerimisplaan - 1 korrus.....	29
Lisa nr.4	Inventariseerimisplaan - Keldrikorrus.....	30
Fotod.....	31-42

1 SISSEJUHATUS

Lõputöö objektiks on valitud Eikla mõisa peahoone. Eikla rüütlimõis asub Saaremaal, Kaarma vallas Eikla küla külje all Koidula külas. Hoone ehitusaasta vastavalt hoone nurgakivile olevale daatumile on 1879 ning kuulub von Ekesparrede aadliperekonna eraomandisse.

Eikla küla on minu lapse- ja koolipõlve paik, seetõttu kujunes soov neil aegadel armsaks saanud mõisahoonest kirjutada lõputöö.

2 ÜLEVAADE HOONE AJALOOST. OMANIKUD

[javascript:suurpilt\('Eikla mõisa peahoone \(19. sajandi keskpaik või teine pool\)', '/pic_saare/eikla.jpg', 421, 600, 'kevad 2002'\);](javascript:suurpilt('Eikla mõisa peahoone (19. sajandi keskpaik või teine pool)', '/pic_saare/eikla.jpg', 421, 600, 'kevad 2002');)Eikla mõis (saksa k *Euküll*) loodi 17. sajandil. Esiajaloolise Saaremaa õitseng langes nooremale raua-ajale (800-1200 p Kr), kui Läänemerele peremehetsesid viikingid. 1233. aastast Riiale kuulunud Lõuna-Saaremaa vallutas Saare-Lääne piiskop, küllap võib ka mõisate sünni just sellest ajast otsida. Teated Saaremaa esimese mõisa kohta pärinevad 1309. aastast, Põide ordulinnuse naabriks olnud Oti mõisa omanik oli saarlane – baltisakslased pelgasid enne Jüriöö ülestõusu Saaremaal elada. Mõis oli muistne eesti sõna, mis tähendas suuremat talu. Oti mõis käis käest kätte, püsivat peremeest ei kujunenud. Mõis hakkaski ühelt Taani võimukandjalt teisele käima. 1653. aastal oli Nolgimõisil 7,5 adramaad mõisamaid, 14 adramaad talumaid ja 20 kalurit.

Samal, 1653. aastal läänistati mõis Kuressaare krahvile; aga kokkuleppel Magnus Gabriel De la Gardie'ga õnnestus Nolckenil osa oma maid vahetada Eikla ja Kõljala vakusesse. Sellest sündiski Eikla mõis.

Niisiis, algselt kuulus mõis von Nolckenitele, hiljem oli aga von Ekesparrede aadliperekonna omanduses. Nende valdusse jäi mõis kuni 1919. aasta võõrandamiseni, kui jätta välja lühike aeg 19. sajandi alguses, mil mõis oli von Pollide omanduses. Mõisa viimane võõrandamiseelne omanik oli Armin von Ekesparre.

Kaasajal on hoone taas von Ekesparrede aadliperekonna eraomanduses, kes on ta kohalikult omavalitsuselt ära ostnud. Mõisa peaukse kõrval oleval fassaadilaudadele on kinnitatud vaskne nimeplaat, millel kiri "Berti von Ekesparre", viidates sellele, et mõisa omanike seas on olnud mitmed Ekesparred, kuid miks on ukseks just Berti nimi, jääb hetkel omaniku teada.

Külastades Eikla mõisa kaob lootus, et mõisas on midagi ära tehtud. Hoone uuel omanikul mingid plaanid hoonega on olnud, sest endised kinoruumid on lammutatud ning majja on vesi sisse toodud, kuid viimased aastad pole enam omanikku mõisa juures nähtud. Külajutud räägivad, et mõisaomanik olevat ostnud teise mõisa mandrile.

Võõrandamisjärgselt oli hoones pikka aega kohalik kool (kus ka antud lõputöö kirjutaja oma esimesed kolm kooliaastat veetis). Tsaariajast pärit Saaremaa koolimajad olid kitsad ja pimedad, õppetöö jaoks sobisid paremini endised ministeeriumikoolid. Olukorra parandamiseks otsustas Saaremaa koolivalitsus ära kasutada endised mõisa härrastemajad. 1923. aastaks olid kohalike algkoolide käsutusse antud ka Eikla mõisahooned. Algkoolide võrk suudeti korrastada lühikese ajaga. 1920/21 tegutses Eestis 1421 algkooli 118 929 õpilasega. Õppetöö algas tol ajal igahommikuste palvustega.

3 AJALOOLINE ÜLEVAADE OBJEKTIST.

ASENDIPLAANILINE LAHENDUS. HALJASTUS

Mõisa peahoone on rõhtsatest tahutud palkidest ühekorruseline ärkelkorrusega puitehtis. Kaetud kõrge viilkatusega, mille katusekatteks on algselt olnud s-kivid, mis tänaseks on asendatud. Hoone on kaetud peafassaadi katuseküljelt tsingitud tahvelplekiga ja tagantküljelt väikeste eterniittahvlitega. Kuna on teada, et aastal 1977 oli hoone tagumine külg veel kaetud s-kividega (foto nr 25) siis võib öelda, et praegune tagaküljel olev eterniitkate on hilisem kui esiküljel olev plekk-kate. Hoone keskosas on tagaküljel poolkelpkatusega väljaehitus ning sellega kohakuti esiküljel viilkatusega väljaehitus, mis võib olla ka hilisema ümberehituse tulemus. Esifassaadi keskel asub trepiastmetega palkon, mille kohal kahele puhtalt tahutud rohkelt profileeritud kapiteeliga kaheksatahulisele kivisambale toetuv tahvelplekiga kaetud varikatus. Rõdu on kaetud siledade suuremõõtmeliste dolomiitplaatidega, samuti on trepiastmed dolomiidist. 1977 aasta fotolt on näha, et ka rõdu kumbki külg oli piiratud dolomiidist tahutud piiretega, milledesse olid rajatud kaks X tähte meenutavad kujundid. (foto

nr 24) Piirete keskel üks nelitahukpost ja külgedel kaks posti, millede tipud tõmpjalt teravad. Antud hoonet ilmestavad raiddetailid on tänaseks hävinud olles asendatud lihtsate metallpiiretega.

Säilinud on kiviaed peahoone ümber (koos Saaremaale iseloomulike tagasihoidlike dolomiidist väravapostidega). Mõisa ümber on olnud vabakujunduslik park, millest on säilinud suured puud, põhiliselt pärnad. Pärnaallee suundub läänest pargi lõunaservale. Pargis tehisklikke ega ka looduslikke veekogusid ei ole, kuid senini on peahoone ees pargis, puudest vabal alal, säilinud dolomiidist tahutud kaunis vaas. Vaasi kõrgus on 1.4m ja anuma läbimõõt on 40cm, millel on raskesti loetav suurte tähtedega raidkiri – REQUIESOAT IN DAOL! ning teisel küljel on eestikeelne kiri JUNNIJURAKAS (veidi väiksemate ning ebakorrapärasemate tähtedega, tõenäoliselt kellegi pahatahtlik lisandus) (foto nr 1)

Mõisa juurde kuulunud kõrvalhooned on enamuses hävinud. Säilinud on mõisa juurde toova tee ääres olev palkseintega aidahoone, millel eterniitkatvus peale pandud. Aastal 1977 Juhan Maiste poolt koostatud arhidektuurimälestise inventariseerimise dokumentidest võib lugeda, et Eikla mõisa, mis oli peamõis, juurde kuulusid valitsejamaja ehk häärber, mõisateenijate elumaja, aidad (millest üks on säilinud), sõiduhobuste tallid, tõllakuur, viinaköök, saun. Juhan Maiste hinnangul oli tegemist keskmise suurusega regulaarselt kavandatud ansambliga. Lisas 3 ja 4 inventariseerimisjoonistel on märkused peale kantud 1977 aastal Juhan Maiste poolt Sannik Erna (s 1928a) seletuste põhjal.

Nõukogude ajal, hoone kohandamisel kultuurimajaks ja koolihooneks, ehitati hoone parempoolsesse otsa silikaattellistest juurdeehitus kinoaparatuuri tarbeks, sisemised mõisaaegsed saalid ja teenijatoa vahelised seinad eemaldati, et moodustada kinosaal ja lava. Praeguseks on tellistest juurdeehitus lammutatud, järele on jäänud vundament ja sokliosia.

4 HINNANG OBJEKTI MUINSUSKAITSELISELE- JA KULTUURILOOLISELE VÄÄRTUSELE SEOSTATUNA LÄHIÜMBRUSEGA NING SELLE AJALOOGA

Mõisahooned on läbi ajaloo kohalikus külakeskonnas mänginud olulist rolli olles alati erinevate omanike ja võimude poolt kasutatud. Kohalik elanikkond väärtustab hoonet kui

nende küla lahutamatu osa ja ka arhitektuurilist vaatamisväärsust. Hoone kõnekas lähiajaloo hariduse teenistuses kulgenud minevik ja samuti kultuurilistel eesmärkidel kasutamine on teinud ehk kunagi mõisaajal vihatud sakstepaigast koha, mis on igale lähiümbruse elanikule isikliku tähtsusega. Uute omanike poolt on vastutustundetu, juhul kui mõisahoonel lastakse tulevaste aastate jooksul segamatult hävida, jätta Eikla mõis ajahamba kätte. Nõnda hävineks osa kohaliku piirkonna lahutamatu ajaloost, tulevastele põlvetele jääks vaid mälestus, mis on paberil ja piltidel. Seetõttu väärivad mõis hoidmist ja säilitamist, ning riiklikku kaitse all olemist kui kohaliku tähtsusega ehitismälestis.

5 HOONE KONSTRUKTSIOONIDE KIRJELDUS

5.1 Vundamendid

Vundamendid on laotud väiksematest erimõõdulistest sokli välisküljelt siledaks tahatud paekividest, lubimördil. Keldris on ka näha vundamendi sisemises kihis suuremaid raudkive. Vundamendi laius kogu hoone perimeetri ulatuses on ühesugune, ligi 0.9m lai. Keldri osas on vundament laotud sügavusega vähemalt 2.0m, muus osas ei ole teada. Seinapalkide ja vundamendi vahelise hüdroisolatsiooni olemasolu ei ole hoone juures võimalik täheldada. Küll aga on ilmne, et soklilaua alused rihtimiskiilud on tõrvatud, siit võib teha oletuse, et ka alumised palgid on ehk tõrvatud. Sokkel on enamuses krohvitud lubimördiga siledaks ja valgendatud lubivärviga. Ainsaks krohvimata pinnaks on peasissekäigu trepivundamendi küljed, mis on laotud tahatud dolomiitplokkidest (foto nr 2), mis on samuti lubjatud valgeks. Plokkid on eripikkustega kuid kõigi laotiste kõrguste osas on järgitud ühesugust mõõtu, mis on 22cm. Plokkide servad on faasitud kõigist neljast küljest. Samalaadsetest plokkidest on laotud ka peasissekäigu katust toetavate sammaste vundament (foto nr 2). Kõik hoone neli vundamendinurka on samuti korralikult tahatud dolomiitplokkidest, laotud hambasse (foto nr 3).

Hoone tagaküljes köögi poolses otsas olev juurdeehituse vundamendi osa on hoonele külge ehitatud, puudub seotis peahoone vundamendiga, kuid juurdeehituse nurgad on laotud samalaadselt põhihoone vundamendiga, tahatud dolomiitplokkidest. Vundamendi paksus põhihoone vundamendist kitsam, ligi 60 cm. Iseärasus selle hooneosa vundamendi puhul on,

et köögiukse kõrval olev vundament on laotud eelpool kirjeldatud suurtest tahutud dolomiitplokkidest, samuti juurdeehituse pikem vundamendikülj koos avaga, kuid tagumine vundamendisein on väikesemõõtmelistest paekividest. Justkui oleks materjali üle jäänud ja otsustatud ehitada juurde antud hooneosa (Foto nr 4).

Põrandaalust tuulutavaid avasid vundamendi sokliosas on näha vaid hoone vasakpoolse tiiva tagumise toa aluses sokliseinas, kummaski küljes üks ava. Keldri sokliseinas on kummaski ruumis kolm väikesemõõdulist aknaava, tagumises keldriruumis on kaks suuremat ja üks väiksem (foto nr 5), esimeses keldriruumis aga kaks väiksemat ja üks suurem aknaava. Aknaavad on sillatud suuremõõtmelise paeplaadiga või punastest tellistest kaarsillusega., olemasolevad puidust aknaplokkid on ilma raamita, nelinurksed 70x190 ristlõigega, ilma klaasideta.

Keldris seintesse on ladumise käigus sisse jäetud eri kohtadesse kokku 5 nissi, mis on pealt sillatud suuremõõtmeliste paeplaatidega. Kasutusotstarve ei ole teada

5.1.1 Olemasolev olukord

Sokkel on suuremas osas kaetud senini lubikrohviga, mida on hoone parempoolse otsasokli osas vähesel määral parandatud tsementkrohviga. Siin-seal on ka krohv veekahjustustest, ilmselt sadeveerenide lekete tõttu, maha tulnud, kohati on neis piirkondades ka lagunened vuugid. Krohvi kattev lubivärv on enamuses maha kulunud. Hoone tagumise juurdeehituse vundament on kõige halvemas seisukorras, kuna üks osa vundamendist on varisenud.

Hoone sokliosad on maapinnast ligi 1m kõrgemal.

5.1.2 Kahjustuste analüüs ja likvideerimine

Võimalikud tuulutavad tuleb uuesti avada. Varisenud krohv ja lahtine krohv soklil maha võtta ja uuesti lubimördiga krohvida, lagunened ja tühjad vuugid puhastada, lubimörtseguga täita. Sokkel viimistleda lubivärviga. Juurdeehituse lagunened vundamendiosa uuesti paekividest üles laduda, krohvida ja katta lubivärviga. Hoone dolomiitplokkidest sokliosad puhastada, katta taas lubivärviga.

5.2 Hoone sise- ja välisseinad

Hoone seinte ehituseks on kasutatud mõlemalt poolt tahutud palke, tõenäoliselt männipalk. Seinte palgid on laotud rõhtsalt, nurgad puhtad, kalasaba tapiga. Siseseinad on samuti palkseinad, tapitud otsapidi välisseintesse. Seinapalkide jätkamised on tehtud keeltappidega. Uste ja akende juures on kasutatud tenderposte, kuhu seina palgid oma keeltega sisse on tapitud. Palgi vahed on topitud samblaga, samuti tõrvatud linatakuga. Seinte paksus on 175 mm ehk 7 tolli ja palgi kõrgus valdavalt 200mm.

Teise korruse tagumine poolkelpkatusega väljaehitus ja peafassaadi poolne viilkatusega väljaehituse seinad on ehitatud tahutud palkidest nagu esimese korruse seinadki.

Nõukogudeajal ehitatud lava alt leitud sondaaz annab alust arvata et palgid olid algselt vähemalt osaliselt kaetud tapeediga.(foto nr 6). Valdavalt on aga hoone sisemised palkseinad esimesel ja teisel korrusel naelutatud puitlaastudega või kaetud traadiga seotud ja naelutatud pillirooga ning seejärel krohvitud lubimörtseguga (foto nr 6).

5.2.1 Olemasolev olukord

Soklipealne esimene palk on pehkinud ja kahjustunud, arvestades soklilaua halba seisukorda võib oletada, et pea kogu perimeetri ulatuses, mädanenud vundamendi liigniiskusest ja võimalikust halvast horisontaal- hüdrosolatsioonist. Hoone tagaküljes on näha, et esimene palgirida on asendatud väikesemõõduliste punaste tellistega, väljavahetamise aeg pole teada. Vasakpoolsel otsaviiluseinal puuduvad fassaadilauad selles mahus kus on lammutatud maha nõukogude ajal ehitatud silikaattellistest ehitus kinoaparatuuri tarvis (foto nr 7). Sealsed seinapalgid on heas seisukorras. Laudise puudumine võimaldab tuvastada ka selle, et vasakpoolses otsaseinas on algselt olnud ukseava, mis siseneb väikesesse saali (foto nr 7). Vajadusel ukseava taastada. Kinosaali ja lava ehitamise käigus on maha lammutatud suure saali ja väikese saali vaheline palksein.

5.2.2 Kahjustuste analüüs ja likvideerimine

Soklipesalsed kahjustunud palgid välja vahetada. Teostada horisontaalhüdrosolatsioon (näit. 2x SBS). Asendustükil teha otstesse vertikaalsed pool-poolega tapid ning paigaldusel tihendada tõrvatakuga. Seinapalkide vahetusel jälgida olemasolevat ristlõiget ja vara nurka. Proteesi ja vana palgi otstesse teha keeltapid pikkusega 150mm ning paksusega 1/3 palgist.

Detailid omavahel liita tollise läbimõõduga salapulkadega ning takutada. Hoone nurkade proteesimisel teha tagasi nurgatapid. Putuka kahjustustega seinal ning uue puidu puhul tuleks kasutada Boracol 20Rh nende immutamiseks seente ka putukahjurite vastu. Täielikult või osaliselt kinni ehitatud/kaetud akna- ja ukseavad (kokku 6) vajadusel avada ning taaskasutada. Mittevajalikud hilisemate ümberehituste käigus rajatud ukseavad võib sulgeda.

5.3 Fassaad

Väljast on palgid kaetud rõhtsate poolpunnlaudadega, ilma tuulutusaheta (foto nr 8). Laua paksus 25mm, laius 160mm. Sokli ja aknavaheline fassaadipind kogu hoone perimeetri ulatuses on liigendatud vertikaalsete poolpunnlaudadega 160x25, millesse on tehtud fassaadi ilmestavad sisselõiked (foto nr 9). Ülemise horisontaallaudise ja alumise vertikaallaudise vahel on vaheliist tooriku ristlõikega 60x60. Sokkelt ja vertikaallaudise osa ühendab horisontaalne 200x25 laud, mis toetub soklilauale 130x40. Hoone nurgad on vormistatud nurgalaudadega 230x40. Aknaid ümbritsevad piirdeliistud on tehtud toorikust, mille mõõtmed on 140x65. Fassaadilauad on ülevalt äärest lõpetatud kauni hammaspitsiga (foto nr 10). Akende ülemine osa on kaunistatud aknedel erinevalt. Peafassaadil parempoolsete tubade, härra kaminatuba ja söögituba, akende pealsed on hoone kõige uhkemad kuna seal on aknapealsete ehisliistude otses toredad munajad profileeritud kuplid ning söögitoa akna ehisliistu keskel spiraalne puitkaunistus (foto nr 10). Peafassaadi vasakpoolsed aknad on aga erinevad eelpoolkirjeldatutest – moodustuvad kolmest aknast harmoonilises kooskõlas olevad aknagrupid. Suure saali akende pealsed ehisliistud, ja seega ka aknad, on kolmnurksed (foto nr 11). Vasakpoolsed väiksema saali aknad on lähestikku moodustades ühtse aknaansambli, mis on fassaadi poolt kaetud ühtse horisontaalse ehisliistuga.(foto nr 11). Ülejäänud hoone aknad on kaetud ühesuguste ehisliistudega, Võimalik, et ka neid ilmestasid algselt kummastik otsas olevad munajad puitkaunistused.

Otsaviilu seinad katusealuse on ehitatud kergele puitkarkassile, millele on naelutatud sama laudis, mis fassaadil. Seinalaudist ja otsaviilulaudist eraldab puitkonsoolidega toetatud veelaud. Kummaski otsaviilu ülemises osas on rombikujuliselt asetatud tuulutused, piiratud ehisliistudega (foto nr 12). Otsaviilude servi kaunistavad hammaslauad (foto nr 12)

5.3.1 Olemasolev olukord

Kohati on hoone fassaadilauad, soklilauad ja veelauad, akende alumised veelauad, ülemine ehisliist jne kahjustatud, peamiselt vihmavee kahjustused, kuna hoonel on hävinud

vihmaveesüsteem. Samuti on kohati räästakastide laudised kohtkahjustustega, tingitud vihmaveesüsteemi puudumisest, ilmastikust (vihm, tuisulumi) ja halvast hooldusest (lindude pesad tuulekastis).

Maja otsaviilu laudis halvas seisukorras, on kulunud ja kooldunud, seestpoolt paistab kõikjalt valgus läbi. Otsaviilude servades olevad hammastikuga kaunistatud lauad on osaliselt alla kukkunud, samuti on olemasolevatel hambaid puudu.

Maja algne kollakasbeez värv on üle värvitud punaka tooniga.

5.3.2 Kahjustuste analüüs ja likvideerimine

Olemasolevate eeskujul ennistada puuduvad ning kahjustunud detailid ja liistud, kinnituseks kasutada ainult kuumtsingitud naelu. Kahjustunud soklilaud koos vertikaallaudist lõpetava lauaga asendada kogu mahus, et tagada vihmavee ärajooks soklilaualt. Välja tuleb selgitada hoone fassaadi kõik kahjustatud laudise osad ning need asendada algset profiili kasutades. Otsaviiludele paigalda uus laudis koos viilu serva kaunistava hammaslauaga, mis valmistada säilinud algsete laudade järgi.

Otsaviilude ja vintskappide laudis asendada kogu mahus. Uued detailid ning sokli ja karniiside pealsed lauad (suure niiskuskooormusega pinnad) kruntida tsinkvalgega, vajadusel pahteldada praod ja naelapead linaõlikitiga ning lihvida.

Kindlasti tuleb restaureerida ja taastada puuduvad osad aknaid ümbritsevate liistude ja ehisdetailide osas.

Fassaad puhastada vanast ja lahtisest värvist. Hoone üle värvida 2 korda vastavalt värvipassile linaõlivärviga, kasutades esimesel korral lahjendatud värvi.

5.4 Vahelaed

Vahelaetadeks on kasutatud tahutud prusse muutuva ristlõikega, kuid mitte vähem kui 200x200mm, mis toetuvad välisseintele ja sisemistele vaheseintele. Laetalad toetuvad seintele hammastappidega sammuga 1.30m-1.50m, mis on ka sarikate samm. Laetalade otsad on üle välisseinte tuulekasti laiuse jagu. Talade vahele on tehtud poolplankudest (paksusega 10-15 cm) mustlagi, (foto nr 13). Plankude peal on savi-liiva ja peenkruusa segu paksusega ligi 100mm, mis on senini alles, lagesid täiendavalt hilisemal perioodil soojustatud ei ole.

5.4.1 Olemasolev olukord

Läbijooksude piirkonnas taladevahelised poolplangud kahjustunud, võimalik et ka laetalad neis piirkondades. Pööningul on näha kahes kohas metall I-taladega varasemaid laetalade tugevdamisi, tõenäoliselt varasemad katuse läbijooksud on kahjustanud laetalasid sedavõrd, et nende lisatoestamine on olnud vältimatu. Üldine seisund esialgsel vaatlusel hea, sellele on kaasa aidanud kõrge ja külm, hästi tuulduv katusealune.

5.4.2 Kahjustuste analüüs ja likvideerimine

Laepealne liiva ja kruusa kiht tuleb eemaldada, et vaadata üle laetalade ja laetalade vaheliste poolplankude seisukord, ka ruumide poolsest küljest. Selleks tuleb poolplangud samuti eemaldada, et oleks võimalik tuvastada laetalade seisund. Laetalad, millede seisund on halb, tuleb, olenevalt kahjustuse iseloomust ja ulatusest, proteesida kasutades hammastappi või siis tugevdada prussidega, mis mõlemalt poolt keermestatud varrastega kokku tõmmata. Laed uuesti talade vahelt musta laudisega katta, laudisele paigaldada ehituspaber ja puistevillaga soojustada. Rajada käigurajad või pööningu põrandapinna kasutamisel katta kogu ulatuses servatud laudisega.

5.5 Katus

Algselt on mõis kaetud olnud S-kividega, mis on olnud laiemad kui tänapäevased samalaadsed savikivid, nimelt ligi 20cm laiad. Kunagised katusekivid on katusealustes siin-seal alles. Kivid on toetunud 50x50 roovidele, samm 300mm, esiküljel olev inglise „Bingley“ tsinkplekk on paigaldatud algsele 50x50 roovitisele. Tagaküljel on kivitatus asendatud eterniitkatusega, mis samuti toetub 50x50 roovitisele. Sarikad ristlõikega 200x200, sammuga 1.30m – 1.50m, on harjal tapitud pool-pool tapiga ja puidust salapulga fikseeritud (foto nr 14). Pennid, mis on sama ristlõikega kui sarikad, on tapitud kalasaba taolise tapiga sarikatesse kuid salapulki ei ole. (foto nr 15) Pennid ja sarikate kõik küljed on tahatud. Pennide ja sarikasõlme alt on sarikad toetatud toolvärgiga, toolvärgi talade ristlõige on 150x150, samuti üle sarika penni ja sarika ühendussõlme alla paigaldatud tugipostide ristlõige on 150x150. Postid toetuvad alumise otsaga laetaladel asetsevale toolvärgi alumisele vööle ristlõikega 150x150, neljast küljest tahatud palk. Teise korruse vintskapid on erinevate lahendustega, tagakülje vintskapp on vormistatud poolkelp katusena ning esifassaadi vintskappi klassikalise viilkatuseotsaga. Võiks oletada, et esifassaadi vintskapp on hiljem ümber ehitatud, kuid kui

vaadata sarikate ristlõikeid ja tegumoodi siis tunduvad kumbki olevat samast ajajärgust, mõlemad vintskapi sarikad on ühendatud salapulga ja pooltapiga.

Tagaküljes oleva väikese juurdeehituse katusekonstruktsioonid on hilisemad, sarikad on kaetud eterniitkattega. Katuse vihmaveesüsteemid on hävinud. Algsetest vihmaveesüsteemidest on alles vaid vihmaveetorude sepanaelkinnitused (foto nr 8)

5.5.1 Olemasolev olukord

Hoone tagaküljel olev eterniitkate on amortiseerunud, peafassaadipoolne plekk-katus on kogu ulatuses roostes (erand on esikülje väljaehituse plekk-kate, mis on säilitanud tsinkkihi), seda pole kunagi värvitud, siseküljelt on plekk seevastu heas seisus, mõningates kohtades on plekis mehaaniliselt tekitatud augud. Korstnate ümbruses olevad puitosad on kahjustatud läbijooksude tõttu, kuid üldine sarikate ja toolvärgi seisukord on hea. Roovitised on kogu hoonel aegade jooksul katusekattega kokkupuute tõttu märgunud ja osaliselt pehkinud. Vihmaveerennid kogu hoone mahus on hävinud. Tuulekastilauad on mitmes kohas vihmavee pealejooksu tõttu pehkinud ja välja vajunud.

5.5.2 Kahjustuste analüüs ja likvideerimine

Algsed tsinkplekist vihmaveerennid ja vihmaveetorud on roostetanud, osa on alla kukkunud ehk puuduvad ning allesolevad on ära vajunud ega täida oma funktsiooni vähimalgi määral. Uue katusekatte paigaldamisel tuleb hoonele paigaldada uus tsinkplekist ümara profiiliga vihmaveesüsteem.

Katusekate ja roovitus demonteerida. Kahjustatud sarikakohad proteesida analoogselt taladega, teha vanade järgi tahutuna ning kasutada samu ristlõikeid. Proteesi otstesse teha keeltapid vastavalt originaalile ning tõrvata. Paigaldada puuduvad toolvärgi toepostid. Toolvärgi talade seisukord kindlaks teha ja võimalikud kahjustustega kohad asendada või proteesida, sõltuvalt kahjustuste ulatusest.

Katus katta S-kividega 50x50 roovil, roovi alla tuisulume tõkkeks paigaldada aluskile. Kui hoone omanikel on tarvidus katusealused mahud pinnad kasutusele võtta siis tuleb sarikatele peale paigaldada tuuletõkke, seejärel distantssliist, roovitus ja katusekivi. Hari peab jääma tuulduv, samuti tuulekasti lähedane piirkond. Sellise ümberehituse tarvis on vajalik projekteerimisettevõttel koostada tugevusarvutused uue olukorra tarvis.

Tuulekastide kahjustunud laudad eemaldada ja asendada uutega järgides olemasolevate ristlõiget. Tuulekastidest eemaldada sinna kogunenud praht, samuti katusealune praht. Korstnate hoolduseks paigaldada katuseredel ja käiguteed, arvestada tuleb ka lumetõkete vajadusega.

5.6 Korstnad

Algselt on mõisahoone olnud kuus korstent, mis toetuvad paekivist ja maakividest laotud vundamendile. Korstnajakad on laotud punasest tellisest lubimördil, kõigil üks lõõr, välja arvatud pereköögi ja peretoa tarbeks olnud korsten, mis on kahelööriline. Korstna pitsid on laotud katusest väljaulatuvas osas siledaks tahatud terviklikest dolomiitplokkidest, kahelöörilise kortna pitsi puhul ei ole tegemist ühes tükis olevate dolomiitplokkidega (foto nr 16). Rihveldatud dolomiitplokkid on valgeks lubjatud. Pööningul ja tubades on korstnajakad krohvitud lubikrohviga ja vööbatud valgeks. Nõukogude ajal teenijatoas olnud kortnajakal lammutati kuna jäi laval ette, mõisa suur saal ja väike saal ehitati kokku üheks kinoruumiks, milles oli ka lava. Lava tagaossa on aga laotud silikaattellistest 510x870 korsten lava tagaseina ehitatud plekkahju tarvis, korstnapiip on krohvimata ja ilma katteplekita. Ka on hoone keskel läbi teise korruse väljaehituse ruumide minevale korstnale laotud uus silikaattellistest ots, mis on krohvimata ja katteplekita.

5.6.1 Olemasolev olukord

Dolomiidist korstnapitsid on tõenäoliselt halvas seisus, köögi kahelöörilises korstnapiibus on ohtralt pikkipraegusid ning on varisemisohtlikkuse tõttu traatidega kokku tõmmatud. Hoone tagaküljel lastetoas asuva korstnapiibul puudub piipu lõpetav karniiskrae. Pööningul on korstnajakadelt krohv kohati maha kukkunud ning korstnapind pigitunud. Kunagi kortnaid kattev lubi on maha varisenud.

5.6.2 Kahjustuste analüüs ja likvideerimine

Korstnapitside lagunemise on tinginud võimalik ülekütmine, pikaajaline kasutus, ilmastik ja kõige eelneva koosmõju. Talvel kütmise ajal lõõr seest soojeneb ning väljast tuul ja külm jahutavad. Tekivad suured sisepinged müüritises, millele ei pea vastu mört ega kivi.

Suitsugaasid sisaldavad ka veeauru, mille tõustes ülespoole gaas ja korstnajalg jahtub ning niiskus kondenseerub lõõri sisepinnale.

Selgitada tuleb, mis korstnad kasutusse jäävad, nende korstende osas tuleb kontrollida kortnajala tehnilist seisundit. Vajadusel laduda kogu jalg uuesti. Korstnajala ladumisel kasutada sama kvaliteediga punast tellist ning mördis sideaineks tsementi ja plastifikaatoriks lupja. Korstna pitsid tuleb fotografeerida, mõõdistada ja üles joonistada ning siis lammutada. Uued vajalikud pitsid laduda vana korstna jooniste järgi Kaarma dolomiidist. Pööningul korstnajalalt eemaldada vana krohv. Kivipind õrnalt täksida nii, et tekiks uus aktiivne pind ja uuesti krohvida lubi- tsementmördiga. Enne värvimist krohvipind katta „AKROSTOP”-iga, et tõrv ei tuleks värvist läbi. Puhastus- ja tuulutusalused puhastada, remontida ja värvida. Silikaattelistest korstnapiibud lammutada, asenda dolomiidist piibuga võttes eeskujuks säilinud piipude tegumoe.

5.7 Ahjud, pliidad, soojamüürid

Ahjud ja pliidad on ehitatud nende jaoks rajatud paekivist vundamentidele. Mõisas on olnud tõenäoliselt kahhelahjud, milledest ei ole säilinud ühtegi, kuid põrandas olevad vundamendi piiritlused lubavad eelneva oletuse teha, samuti on see näha hoone põhiplaanilt. Kõik ahjud on asendatud vajalikes tubades plekkahjudega. Köögis on säilinud savipottidest soojamüür ülemise karniisiga, mida on korduvalt hilisematel perioodidel üle värvitud. Teise korruse väljaehituse peafassaadi poolses toas vahetult korstnajala kõrval on ümar plekkahi (foto nr 17), eesruumis on tõenäoliselt samuti hilisemas perioodis ehitatud pliit ja pottidest soojamüür, millel on tellistest horisontaalne lõõr.

5.7.1 Olemasolev olukord

Säilinud ainult kunagiste ahjude vundamendid, Hoonet köetakse plekkahjudega, millede seisukord vajab spetsialisti hinnangut, küttekolded on kohati seest ära põlenud.

5.7.2 Kahjustuste analüüs ja likvideerimine

Et taastada kunagist mõisa algupära võib olemasolevad plekkahjud likvideerida ja ehitada kahhelahjud vajalikkesse tubadesse, eeskujuks võtta tollasest ajast lähikonnas säilinud ahjusid.

5.8 Aknad

Hoone külgedel ja tagaküljel on kuue ruuduga kaheraamilised puitaknad, keskel ja ülemises kolmandikus ristikujuline impost, aknaid on olnud kokku 12tk. Vertikaalne impost 50x100 on ühes tükis, sellele on külge tapitud ligi 50x50 rõhtsad impostid. Sisemised aknaraamid avanevad sissepoole kolmeruuduliste aknaraamidena, välimised aga avanevad väljapoole, alumised aknaraamid on kahe ruuduga, üleval pool imposti aga ühe ruuduga aknaraam. Aknalauad on tagasihoidlikud, ümarate otste ja seinapinnast lühikese väljaulatusega. Peafassaadil suure saali kolm akent on erikujulised olles pealt nürinurgalised (foto nr 11), sama kehtib ka peaukse kohal oleva pseudogooti stiilis aknajaotusega akna pealse lahenduse kohta (foto nr 18). Peafassaadi vasakpoolsed kolm akent aga eristuvad olles paigutatud üksteise kõrvale, kaetud ühe pika profileeritud karniisliistuga, moodustades ühtse terviku. Aknaid eraldavad vaid akende vahele paigutatud piirdeliistud. Kõigil välimistel aknaraamid on metallist sepistatud nurgad, mis on kinnitatud ümarapealiste sepisnaeltega. Alumine aknaplokk ja ülemine aknaplokk on kumbki kinnitatud nelja sepistatud kitsaprofiilsete teravatipuliste munaja otsaga lõpevate hingedega.

Otsaviiludes on rombi asetatud ruudukujulised aknaavad. 2 korruse aknad on 6 ruuduga ilma impostita, kaheraamilised. Aknalauad lühikese väljaulatusega.

Tagaküljes hoonele külge ehitatud käimla aknad on üheraamilised ruudukujulised, nelja aknaklaasiga lihtraamid (kokku 4 tk)

5.8.1 Olemasolev olukord

Originaalaknad, hinged ja nurgad on paljuski säilinud, siiski täielikult puudub vasakpoolse otsafassaadi üks aken, mis on juurdeehituse käigus eemaldatud ja ava suletud. Näha on ka aknahingede asendusi. Katki läinud klaasid on asendatud uutega ning kinnitatud klaasiliistu ja naeltega. Mõnede aknaraamide aluspuud on mädanenud. Vintskapi aknal puuduvad klaasid ning raam on halvas seisukorras. Aknad on värvitud emailvärviga, mis on kohati maha koorunud. Osa sisemisi aknaraame on vahetatud uute muulaadsete vastu. Alles on enamus algsetest sisemistest aknaliistudest, mis on uppunud hilisemate seinakattematerjalidega samasse tasapinda. Kolmikakna keskmine aken on ruumi poolt kaetud kipsplaadiga, väljas on aga originaalaken eemaldatud ja asendatud muulaadsega (foto nr 11). Kooli aegsed

riietusruumi, kõõgi ja suure vestibüüli akende ülemised aknad on kinni laudistatud ja peale on maalitud akende imitatsioon (foto nr 19).

5.8.2 Kahjustuste analüüs ja likvideerimine

Peamised kahjustused on tekkinud ebapiisavast hooldusest: raamide pesemata ja õlitamata jätmisest, klaaside paigaldusel kasutatud liiste, mitte kitti (soodustab vee sattumist klaasivaltsi), vale värviga värvimine.

Enne akende remondi algust koostada iga akna kohta kaart, kuhu on märgitud: akna asukoht plaanil, märgistada ära kõik klaasi ruudud teibi ja pliiatsiga, mõõta ära raamide ja avade diagonaalid, proteesimist vajavad detailid, hinged ja sulused, mis on alles, mis puudu ja mida vaja tellida. Eemaldada raamid lengist, klaasid raamidest infrapuna lambi ja kitiemaldus peitli abil. Raamid ja lengid puhastada vanast värvist, kuumaõhu puhuriga (kuumus tapab seened ning kuivatab raamid, vajalik niiskus 15%, mitte kõrvetada puitu, sest värv ei hakka peale). Klaasid puhastada žiletti ja klaasipuhastus vahendiga. Proteesida ja plommida mädanenud detailid samaväärse või parema puiduga (tervest, tihedast puidust, vähemalt 10 aastarõngast 1cm-l) Raskesti ligipääsevates kohtades ja metall pindadel kasutada messingharja ning terasvilla. Puit pinnad lihvida liivapaberiga ning pärast tolmust puhastada. Metall detaile võib eelnevalt keeta värvi pehmemdamiseks. Puitpinnad kruntida sinkvalgega, et seen kasvama ei hakkaks. Lasta kuivada päikese ja tuule käes (oksüdeerub kiiremini) ning pärast pahteldada, puidupahtliga seest, linaõlikitiga väljast kui tarvis. Uuesti lihvida pinnad ja puhastada tolmust. Teha vahevärvimine 10% lahjendatud värviga, lasta korralikult kuivada ning värvida lõplikult. Värv peab katma kitipeenra ja 2mm peab jääma klaasile, et vesi ja niiskus ei satuks klaasi vahele. Raamid klaasida peale kruntimist linaõlikitiga. Teha ühtlane kitipeenar klaasivaltsi ~3mm. Suruda klaas valtsi nii, et kitt täidaks ühtlaselt klaasi ümbruse ja kõik praod. Klaasi ja valtsi vahele alumisse äärde paigaldada tikud, et klaas alla ei vajuks ning siis fikseerida klaas tihvtidega raami (kasutada klaasipeal paberit, kriipimise vastu). Ära korjata üleliigne kitt. Klaasivalts täita kitiga ühtlaselt nurga all nii, et valtsi alumine äär jääks 2mm paistma. Kitti võib värvida alles siis kui ta lõplikult on kuivanud. Puhastatud mustast metallist detailid kuumutada ning siis kasta linaõli sisse. Tekib hea kaitse- ja krundikiht värvile. Metalldetailid värvida kaks korda linaõlivärviga. Raamide paigaldusel lengi jälgida,

et ümber raamide jääks vähemalt 2mm pragu paisumiseks ja tuulutamiseks ning aken sulguks tihedalt vastu raamivaltsi serva. Akende istumist avasse saab parandada hingede reguleerimise ja hõõveldamisega.

Taastamiskõlbmatud ja juurde vajavad aknad teha vanade eeskujul (teise korruse väljaehitus ja tualetid). Sisemised raamid, mis on hilisemalt asendatud või puuduvad üldse valmistada uued ning värvida linaõlivärviga, eeskujuks võtta säilinud sisemised aknaraamiprofiilid. Säilitama ja taastama peab kinosaali sisemised originaalaknaraamid, need on heas seisus. Sisemistel akendel võib kasutada tihendeid.

5.9 Uksed

5.9.1 Välisüksed

Hoonel on olnud algselt kolm välisust – peauks, väikesesse saali viiv uks vasakpoolses otsaseinas ja parempoolses otsaseinas olev kööki viiv uks.

Kinoaparatuuri ruumi juurdeehituse käigus on likvideeritud vasakpoolses otsaseinas olnud välisuks, säilinud on vaid ukse piidad koos hingedega, ukseava on suletud. Ainus algse välisukse koopia on peauks, valmistatud täiesti uuevana vana eeskujuga järgi. Uks on halva kvaliteediga, uksepeeglitesse on tõmmanud praod sisse. Säilinud hinged on uuele uksele ennistatud.

Ainsad algsed ukse käepidemed on siiani käimlate pöönadega laudisustel.

5.9.2 Siseuste olemasolev olukord

Siseüksed on pea kõik isemoodi, see teeb keerukaks määratleda millised neist on algsed. tõenäoliselt pole algseid ukseid säilinud, olemasolevad on vaid 2.0m kõrged ning kuna ustel pole algseid liistuseid, siis võibki oletada et ukseid on vahetatud. Härra kaminatoa ja magamistoas vaheline uks on olnud 2.6m kõrge. Teise korruse peafassaadi poolse toa uks ja treppi lõpetav uks tunduvad olema algsed, kuna on märksa kõrgemad $H=2.4$, säilinud on vanemat tüüpi hinged. Uksed on kahe tahvliga - ülemine ruudukujuga moodustades umbes 1/3 ja alumine tahvel piklik 2/3. Näha on ka profileeritud ukseliist, mis muidu on esimese korruse ruumides tavaline sile liist.

5.9.3 Kahjustuste analüüs ja likvideerimine

Enamik uksi tuleb valmistada uued. Uste piirdeliistud valmistada 2 korruse säilinud trepiukse liistu eeskujul.

Likvideeritud välisukse taastamise vajaduse korral avada ukseava ja taastada uks võttes eeskujuks peaukse väljanägemine koos ülemise aknaga, mille aknaruudustiku võiks kujundada analoogselt peaukse kohal olevaga. Hoone parempoolses otsaseinas olev köögi välisuks on hilisem asendus, mis ei ole sobiv ja tuleb asendada peaukse taolisega.

5.10 Laed

Laed on suuremas osas kaetud hilisemalt tahvelmaterjalidega, nagu saepuruplaat ja vineer, vuugikohad vormistatud peene liistuga. Söögisaaalis ja teise korruse esikus on lagi algse diagonaalis löödud profileeritud kaaslaudisega, mis on emailiga üle värvitud (foto nr 20). Laetalade alumised laest välja ulatuvad nurgad on profileeritud sissepoole nõgusaks. Laudistatud laed on veel keldrisse viivas sahvri laes, kus on laudis paralleelne seintega, sahvrei lae kaaslaudis on lihtne servatud värvitud laud naelutatud otse läbi laua. Laetalasid näha ei ole. Teisele korrusele viiva trepiga kooli riitehoiuruumis, pereköögis ja teise korruse toas on aga servadest profileeritud laudis, laudise profileeritud osa on erinev talade vahele löödud diagonaalselt asetsevatest laudadest, laetalasid näha ei ole. Laed on emailvärviga üle värvitud.

5.10.1 Olemasolev olukord

Originaalis on säilinud eelpool kirjeldatud diagonaallaudisega laed, võimalik et analoogsed laed on ka veel muudes ruumides kus hilisemalt on laed kaetud plaatmaterjaliga või punnlaudadega nagu näiteks köögis ja laval.

Laed on kõik üle värvitud nõukogudeaegsete värvidega.

Mõnedes kohtades on näha niiskuskahjustusi., tõenäoliselt katuse läbijooksudest.

5.10.2 Kahjustuste analüüs ja likvideerimine

Hilisemad plaatmaterjalidest laekatted maha võtta. Võimalikud originaallaudisega laed püüda säilitada ja taastada, teostada värvi šondaas. Säilitamist võib kaaluda ka olemasolevate lauslaudiste puhul, näiteks sahvrei lae laudis on heas seisus.

Läbijooksudest kahjustunud laeosad lahti võtta ja remontida paigaldades laudise algsete mõõtude ja profileeringuga.

5.11 Seinte viimistlus

Tubade ja köögi seinad on algselt olnud, vähemalt osades tubades (härra kaminatuba, teenijatoa sein) tapeeditud otse palgile. Seda võis vaadelda lava all kus on näha algset teenijatoa sein – palgi peal on tapeet, hiljem on sellele löödud laastud peale ja krohvitud lubikrohviga ning värvitud lubivööbaga valgeks. Väikese saali sein viimistluslugu võib samuti lava all vaadelda – palgi peale on naelutatud traadiga seotud roomatt ning see on krohvitud lubikrohviga ja valgeks lubjatud, sellele on omakorda , tõenäoliselt hilisemal perioodil, sein alumises osas peale pandud punnlaudis. Mõisas, võimalik, et „kooliperioodil“, on krohvitud seintele hiljem täispunn vertikaallaudis alumisse ossa peale löödud. Seega võib oletada, et mõisa viimistlus on algselt tehtud otse palkseintele, seepärast on seinad viimistletud lubikrohviga roomatt või laastumattidel. Hiljem on paljudes ruumides seinad alumises osas punnlaudisega kaetud ja krohv sein ülemises osas on kaetud kas kipsplaadiga või papiga, mis omakorda on korduvalt tapeeditud. Alumine laudis puudub proua toas, härra magamistoas ja selle ees olevas magamistoas, samuti sahvreis, köögis ja teise korruse esikus ja toas. Need pinnad on tapeeditud, va sahvrei ja osaliselt köök. Pereköögi seinad on algselt lubjatud otse palkidele.

5.11.1 Olemasolev olukord

Tubade seinad korduvalt tapeeditud. Punnlaudisega kaetud seinad on korduvalt värvitud.

5.11.2 Kahjustuste analüüs ja likvideerimine

Toaseintelt eemaldada kõik kihid kuni krohvini. Teha krohviparandused varisenud ja lahtistes krohvipindades, naelaugud ja praod pahteldada.

Seinad puhastada papinaeltest. Seinad katta uuesti pingupapiga. Lõigata valmis toa jagu paane. Niisutada paane kilevahel 6h. Naelutada nurgapapid. Niisutatud paanid naelutada akende ning uste ümbrusest, seinal ülevalt ja alt tsingitud papinaeltega sikk-sakkis 25mm vahedega. Nurgad ja püsti vuugid liimida kokku tugeva puiduliimiga. Viimistleda pabertapeediga arvestades sobivuse korral algseid mustreid.

Puitlaudise võib eemaldada ja katta samuti papi ja tapeediga, säilitamisel puhastada vanast värvist analoogselt akendega. Vajadusel pahteldada puupahtliga ning lihvida. Värvida 2 korda õlivärviga: esimene kord lahjendada värv 10% vaigutärpentiiniga.

Juhul kui soovitakse seinu värvida, siis krohvida seinad lubikrohviga ja värvida soovitud tooni.

5.12 Trepid

Pööningule viiv trepp on puidust ning ühe, mõlemast otsast kaarja, tõusuga (foto nr 21). Trepp on kahe käsipuuga, üks neist vastu seinu. Trepp on 22-ne astme- ja varvaslauaga. Käsipuud on puidust. Trepp lõppeb uksega, mille kõrgus on 2.4m Trepil alune on ehitatud kinniseks uksega panipaigaks, kuid kuna trepil tagune sein on trepil alt alumises osas laudistatud punnlauaga, siis selle kinni ehitamine pole trepil enda ehitamise ajast. Knni pidi see ehitatud olema peale seinu laudistamist. Trepp on värvitud punaseks, põskpuud ja käsipuuga halliks.

Keldrisse viiv trepp läbi sahvrei on ehitatud suurtest tahutud dolomiitastmetest, mis on vundamendi ladumise ajal müüri otsapidi sisse laotud.

Hoone peatrepp ja rõdu põrand on samuti tahutud dolomiidist, trepiastmed on küll tänaseks hävinud.

5.12.1 Olemasolev olukord

Sisetrepid on säilinud. Puittrepp heas seisuskorras, astmelaua ninad kulunud, treppi on korduvalt värvitud. Keldritrepp hea seisus, kõik astmed on terved.

Peaukse välistrepi astmed hävinud, asendatud betoonist valatutega, 7 astet. Köögi ukse ees olev trepp on hävinud, selle asemele on ehitatud monoliitne valatud trepp, 5 astet koos metallist (ümartorust) käsipuuga, mis on trepil küljest eemaldunud.

5.12.2 Kahjustuste analüüs ja likvideerimine

Puittrepp puhastada värvikihtidest ja taas värvida, kulunud trepi astmelaua ninad asendada proteesimise teel, tihedast väärispuidust. Keldritrepp puhastada.

Välistreppide olemasolevad astmed lammutada, rajada uued alused ning paigaldada dolomiidist astmetega, tahatud ühes tükis, astmete servade kujundusel eeskujul võtta peatrepi rõdu põranda dolomiitplaatide esimesest servast.

5.13 Kelder

Mõisahooneel on kahe ruumiga keldrikorrus. Kelderi laetalad on massiivsed ligi 35-40cm läbimõõduga ümarpalkidest, millel on vaid koor maha võetud, keldri esimesel ruumil on laetalade alumine külg tahatud siledaks. Üle laetalade on laotud poolplangud ligi 15cm paksud, tihedalt üksteise kõrval. Nende peale on laotatud liivakiht. Tagumine keldriruum on kaetud 5 talaga ja esimene ruum samuti viie talaga ligi 1.5m sammuga. Keldri seintesse on laotud sisse süvendid, tõenäoliselt panipaikadeks või näiteks küünla asetamiseks.

5.13.1 Olemasolev olukord

Keldri laetalad on maltspuidu osas üleni pehkinud, samuti on laetalade peale asetatud poolplangud suurte kahjustustega, keldris on suured majavammi kahjustused, osades kohtades on poolplangud sisse kukkunud. Keldris olevad kartulite hoidikute puitmaterjal on samuti kahjustunud majavammist.

5.13.2 Kahjustuste analüüs ja likvideerimine

Kogu keldris olev mittekandev puitmaterjal tuleb eemaldada ja hävitada (põletada). Keldri lagi tuleb toetada kogu ulatuses ja seejärel asendada järkjärgult kogu olemasolev talastik ja talad vahel olevad laagid.

Keldri põrand puhastada kogunenud huumusest .

6 KOKKUVÕTE

Eelnevat materjali kogudes, lugedes ja analüüsides sain juurde palju uusi teadmisi selle mõisahoone ajaloost, ehituse etappidest ja hoone tegelikust seisukorrast. Uurimise käigus tutvusin Muinsuskaitseameti arhiiviga

Reustareerimisel tuleb jälgida säästva renoveerimise printsiipe, et mitte hävitada säilinud väärtusi. Näiteks ei tohiks fassaadikattena ja akendel kasutada plastikut ning Rannila kiviprofiili katusel, mis on väidetavalt hooldusvaba ja odavam. Pigem võib reustareerimine võtta kauem aega, kuid tulemus saab samaväärne.

7 Kasutatud materjalid

Kasutatud arhiivmaterjal

- Muinsuskaitseameti arhiiv, Pikk 2 Tallinn
 - Juhan Maiste poolt koostatud Eikla mõisa esialgne inventariseerimine aastal 1977a. 10 juuli
 - Arhitektuurimälestise pass, 1977. Juhan Maiste.
 - Mõisa I korruse plaan ja keldriplaan. (Juhan Maiste poolt koostatud arhitektuurimälestise passist, 1977.)
 - Saare Maa-ameti arhiiv. Tallinna tn 16, Kuressaare

Materjalid internetist, artiklid

- Eesti mõisaportaal – Eikla mõis (Euküll in Kirchspiel Karmel, Oesel)
<http://www.mois.ee/saare/eikla.shtml>
- Oma Saar. Eikla mõis. Autor: OS
<http://www.omasaar.ee/index.php?content=otsing>
- Nasva küla sünd. Kalle Kesküla.
<http://www.saaremaamuuseum.ee/index.php?action=show&type=story&id=1044>

Kasutatud kirjandus

- „Restaureerimise põhimõtted, ehitustehnoloogia ja materjalid“ Rootsi Riigi Muinsuskaitseamet
-

Olemasoleva olukorra fotod lehekülgedel 27-37

- Autori poolt pildistatud 2009 aastal

Foto nr 1, Vaas pargis

Foto nr 2, peatrepi rõdupõranda ja sammaste dolomiitplokkidest vundamendilaotis

Foto nr 3, hoone tahatud dolomiidist vundamendi nurgakivid

Foto nr 4, hoonele küljelisatud vundamendiga kergseintega ehitis.

Foto nr 5, hoone tagumise keldriruumi aknaavad ja õhutusava

Foto nr 6, hoone algne palkseinte viimistlus. Palgi peal tapeet.

Foto nr 7, Vasak otsaviil ja kinoruumi vundament

Foto nr 8, Fassaadi laudise profiil 25x160

Foto nr 9, Fassaadi vertikaallaudis 25x160

Foto nr 10, Fassaadilaudist lõpetav ülemine hammaspits

Foto nr 11, Kaks kolmest aknast koosnevat akendegruppi.

Foto nr 12, Otsaviilu aken ja hammaslaud

Foto nr 13, poolplankudest mustlagi laetalade vahel

Foto nr 14, Sarikate harjapealne ühendus salapulgaga

Foto nr 15, Sarika ja penni ühendus tugiposti kohal

Foto nr 16, Ainus kahelööriline korsten köögi tarvis

Foto nr 17, 2 korruse ümar plekkahi. **Foto nr 18**, Peauks

Foto nr 19, Petikaknad

Foto nr 20, Söögisala lagi

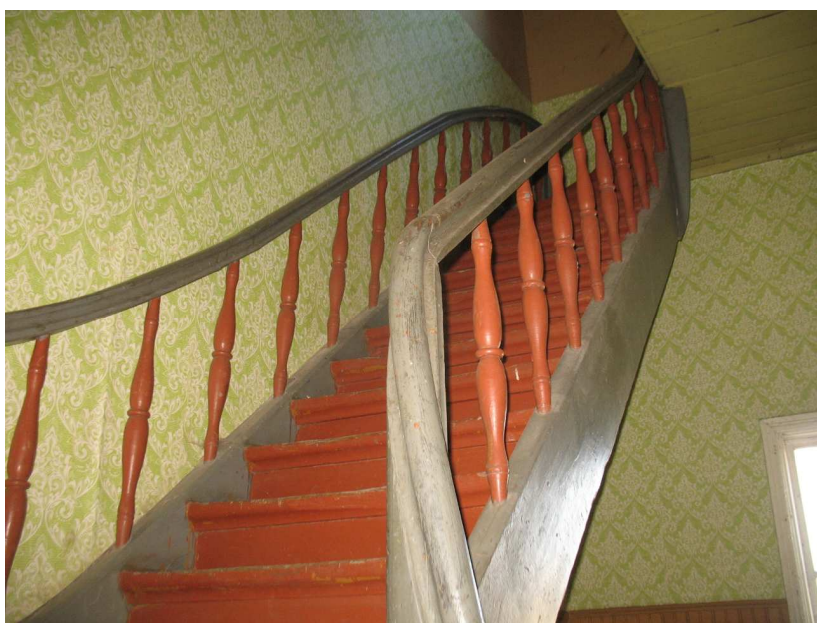

Foto nr 21, 2 korrusele viiv puittrepp

Foto nr 22, Eikla mõisa peafassaad

Foto nr 23, Eikla mõisa peasissekäik

Foto nr 24, Algsed rõdupiirdeid (pildistatud 1977, Juhan Maiste)

Foto nr 25, Algsed kivikatus (pildistatud 1977, Juhan Maiste)